Pensant sobre gènere a la Pinya

Acompa: Natàlia

Des dels inicis de la Pinya hem considerat important prendre consciència dels imaginaris i aspectes socialitzadors de la societat patriarcal en què vivim i les desigualtats que genera, entenent que té una gran influència en el procés de creixement de la canalla. Alhora, en el camí cap a la transformació social, entenem que el patriarcat és un dels pilars que obstaculitza la construcció d'una altra societat més justa, amb persones més lliures i amb relacions més sanes. Amb els anys, ens hem anat nodrint de les teories feministes que s'han desenvolupat, com per exemple la idea de posar les cures i la vida al centre, les teories interseccionals que ens ajuden a entendre com es relacionen les diferents categories d'opressió, les teories queer i transfeministes que ens ajuden a trencar el binarisme de gènere, les dels col·lectius de denúncia de la grassofòbia, moviments anticapacitistes, etc.

Amb relació a l'acompanyament de la canalla, hem considerat de vital importància posar atenció en el desenvolupament de cada txiki i les relacions dins del grup des d'una perspectiva de gènere. Per tal de poder-les acompanyar en l'expansió del seu desenvolupament més enllà del que la societat determina que ha de ser/fer segons el seu sexe i què no pot fer/ser (físicament, la personalitat, la manera de relacionar-nos, com ens sentim, què volem, el joc, els projectes…). Entenem que, en l'acompanyament respectuós, hem de ser conscients de les desigualtats basades en el gènere per tal de fer intervencions per contrarestar-les i així intentar oferir possibilitats de desenvolupar àrees d'elles mateixes que el patriarcat no els hi dona l'oportunitat de desplegar. Entenem per "intervenció" provocacions amb materials disposats a les sales, canvis en la distribució de l'espai, propostes d'activitats, portar un tema a la rotllana, etc. Apostem perquè puguin escollir i experimentar com se senten davant un ventall de possibilitats que l'espai els hi ofe-

reix. D'aquesta manera, pensem que tindran un imaginari més ampli del que poden ser i poden experimentar més possibilitats en el procés de construcció de la seva identitat pròpia, per tal que les txikis puguin ser lliures de ser com vulguin, en un ambient on això és respectat. Per tant, podem dir que intentem oferir un espai amb més llibertats de desenvolupament, en oposició a la repressió que el cisheteropatriarcat exerceix sobre les persones. Val a dir, que aquesta és la inspiració que ens orienta el camí i que és un procés d'acció i reflexió constant, ple de contradiccions i dificultats, dubtes i equivocacions, reformulacions i canvis, autorevisions i aprenentatge... Lluny de tenir la feina feta, aquesta via suposa una feina constant que a vegades ens aporta experiències gratificants plenes de vida i inspiració i d'altres frustracions, perquè ens adonem que sense voler reproduïm allò que no volem.

Com ho fem amb les txikis?

Les diverses maneres en què hem anat materialitzant aquestes inspiracions en l'espai infantil, són:

- Oferim imaginaris fonamentats en la diversitat en general i específicament de sexes, d'identitats de gènere, expressions de gènere i orientacions sexuals. *Ho fem a partir de contes, converses que es generen espontàniament per alguna cosa que ha passat, acollint respectuosament el que la canalla expressa i experimenta, posant amb relació a les txikis amb persones del col·lectiu LGTBIQ a partir de col·laboracions…*

- Visibilitzem la diversitat cultural i la valorem com quelcom enriquidor per a tothom. *Per exemple, visibilitzem els diferents països de naixement de les pamares i txikis del col·lectiu, les diverses llengües que les pinyones saben parlar... Tenim contes on les protagonistes són persones racialitzades, de diversos països i cultures, tenim nines de diversos colors de pell —no només de pell blanca—, quan parlem de tradicions i celebraci-*

ons intentem visibilitzar tradicions i cosmovisions de diferents parts del món...

- Problematitzem, mitjançant preguntes, els estereotips de gènere que expressen en les converses entre elles. *Com per exemple: "Aquest joc és de nenes". Què vol dir que "és un joc de nenes"? Preguntant a diferents nens: "A tu t'agrada jugar aquest joc?".*

- Oferim propostes que nodreixin el desenvolupament integral de cada nin, posant especial atenció en aquells aspectes que són atribuïts al gènere assignat, la valoració social de les diferents capacitats que té cada txiki, etc. *Per exemple, a les txikis socialitzades com a nenes estem atentes a oferir-les espais i moments en què connectar amb la seva força, valentia per saltar des de més amunt, jocs de lluita, construccions, etc. I als nins socialitzats com a nens, espais i moments en què poder mostrar més les seves vulnerabilitats i emocions, activitats de massatges corporals, tendresa, propostes artístiques... Buscant oferir propostes que els ofereixen experiències que no tenen tan sovint i que així gaudeixin de la possibilitat de trobar plaer en activitats i formes de relació més respectuoses cap a elles mateixes i cap als altres. És a dir, equilibrar totes les possibilitats del cos i de la ment, oferir la possibilitat d'experimentar-les, promovent desplegar les diferents energies, la d'escut i la d'espasa. Tant mostrar-se vulnerable, comprensiva, com jugar amb la força, sentir-se valenta, despertar la creativitat, les manipulacions amb estructures fermes... el contacte físic suau-fort... També intentem posar especial atenció a visibilitzar i atorgar reconeixement a altres capacitats que socialment no són gaire valorades.*

- Observem les diferències en com s'ubiquen a l'espai i el tipus d'activitat que realitzen. *A vegades fem modificacions en la distribució de l'espai. Sobre aquest aspecte, els darrers anys hem vist que modificant la distribució de l'espai es mouen també les relacions entre els nins i el tipus d'activitat que fan. Per exemple, el darrer any, posant les construccions en el centre*

de la sala jugaven bastants nens i nenes. Quan estaven a l'estanteria i jugaven en el racó que queda al costat, gairebé cap nena hi jugava.

- Observem el tipus de participació i el parlar en veu alta en moments grupals com la rotllana, mostrar-se en públic, etc. Acompanyar les persones que més els hi costa oferint-les espais i temps per expressar-se, així com l'escolta per part de la resta del grup. També, si algú ocupa molt l'espai, poder-li reflectir i acompanyar-lo a prendre consciència d'aquest aspecte.

- Estem atentes a aquelles i aquells nins que, per la forma de ser i d'estar a l'espai, són més invisibles. I que no s'emportin tota l'atenció de les acompanyants les persones que tenen una energia més forta i es visibilitzen més.

- Visibilitzem que hi ha moltes maneres de ser home i moltes maneres de ser dona, i que van per separat del seu sexe i també de la seva sexualitat. Són aspectes diferents de cada individualitat. També que hi ha persones que no s'identifiquen amb cap d'aquestes dues categories, visibilitzant les experiències *queer*. Cada ésser té la possibilitat de decidir qui vol ser, sent aquesta una decisió pròpia que els altres hem de respectar. *A l'espai tenim llibres, contes i també un àlbum de cossos diversos nuus, que sovint desperten el seu interès i generen converses interessants.*

- Cuidem el llenguatge i les expressions relacionades amb el gènere. Intentem no canviar ni el to de veu ni els adjectius ni els gestos segons el gènere de qui tenim al davant. Es tracta d'un procés constant de revisió personal i de grup, ja que sempre hi ha actituds, gestos, paraules, que ens surten sense voler fruit de la nostra mateixa socialització.

- Desenvolupem l'expressió emocional de totes, i posem èmfasi en el fet que els txikis socialitzats com a nens puguin expressar la tristesa plorant, en lloc de fer-ho agredint o inhibint el que senten, que no sentin vergonya de les seves

"vulnerabilitats" o que puguin acollir la tendresa, sobretot a mesura que van creixent.

Com ho fem amb les adultes?

Entenem que tot i els mecanismes estructurals dins del projecte, per tal de frenar la influència patriarcal, les adultes que conformem i hem conformat aquest col·lectiu estem travessades pel patriarcat i som agents de reproducció en diferents mesures. No volem transmetre la sensació que "ho tenim tot superat", ans al contrari, estem en un procés permanent de desconstrucció i aprenentatge.

Valorem que el treball de desconstrucció dels membres del col·lectiu és un pilar per a poder oferir aquest acompanyament a les txikis, per tal d'evitar ser nosaltres mateixes, Pinya i pamares, les primeres agents a condicionar-los i limitar-los-hi la seva expressió. En aquest sentit, veiem que tenim un llarg camí per seguir revisant-nos i que l'organicitat del col·lectiu, que fa que cada any entrin i surtin algunes famílies, fa que ens sigui difícil fer un procés continuat d'aprofundiment de forma col·lectiva. De forma que les passes que es van fent van nodrint el projecte de l'espai infantil i les persones que en aquell moment formen part del col·lectiu. I sovint ens trobem que els temes que es tracten un any tornen a sortir passat un temps, fruit de la necessitat dels nous membres de fer aquest procés reflexiu propi.

Així i tot, el treball que podem fer de forma col·lectiva no és suficient per traspassar la socialització apresa per les adultes, per això és important el compromís personal de reflexió i revisió per donar continuïtat i aprofundiment als temes que es van plantejant i a aquells que no arribem a tractar per la gran quantitat de necessitats noves que apareixen cada dia. Aquest és un compromís que cada membre ha de fer-se propi, i és en aquest punt quan les txikis poden sentir la diferència de tracte segons el treball personal fet per l'adulta en aquests aspectes. Per aquest motiu, trobem famílies amb un gran recorregut en aquestes perspectives, i altres en les quals l'únic contacte que tenen amb aquesta forma de fer són els

espais que des de la Pinya generem per a la reflexió sobre aquests aspectes.

En aquest camí col·lectiu, són diversos els espais que ens hem anat donant per prendre consciència i revisar-nos les adultes:

- Formacions pel col·lectiu adult per part de col·lectius i persones externes.
- Debats interns sobre com acompanyem la sexualitat, com ens dirigim a les txikis segons si les llegim com a nens o nenes, el tipus de roba, joguines i disfresses, el paper del futbol com a opció de joc controvertit en l'espai de la Pinya, etc. Sovint han sigut debats orientats a decidir com acompanyar el que observem en les txikis, des de la reflexió del paper socialitzador de les adultes que les acompanyem, els prejudicis i imaginaris que tenim i reproduïm.
- Un curs vam estar fent autoobservació de les dinàmiques d'assemblea des d'una perspectiva de gènere. Un altre curs va venir un noi que estava fent un treball acadèmic a observar les assemblees amb perspectiva de gènere i ens va fer una devolució.
- Vam organitzar un debat a Can Batlló amb altres projectes pedagògics per compartir experiències, recursos i perspectives sobre educació i gènere.
- Compartim xerrades, textos i vídeos que ens semblen interessants sobre gènere i criança.
- Ens va visitar una companya de Suècia que treballava en una escola lliure especialitzada en gènere i ens va observar durant un dia, i després ens va fer una devolució amb propostes de millora.
- Des de l'equip d'acompanyants, la reflexió des d'una perspectiva de gènere s'ha anat donant de forma transversal en les situacions quotidianes que sorgeixen cada dia, així com el posterior retorn a les famílies en les assemblees mensuals.

- En les observacions escrites que fem de les txikis anualment, vam introduir un apartat on reflexionem des d'una perspectiva de gènere sobre les dinàmiques de relacions, interessos, rols... que es donen en el grup de txikis. I, de forma habitual, quan fem el traspàs mensual a les assemblees, sorgeixen aquest tipus d'observacions que originen reflexions i debats.

- Revisió dels rols de les acompanyants, també amb perspectiva de gènere. Introduint canvis per tal de no reproduir estereotips, així com tenir en compte aquesta dimensió en el procés de selecció.

- Participant en les vagues feministes dels darrers anys. La forma de secundar la vaga ha estat ajuntant-nos gran part de les mares i acompes per passar juntes el dia de la vaga, estant una part del dia al carrer donant suport a accions reivindicatives i altra part del dia trobant-nos en alguna casa on hem pogut parlar sobre feminismes, experiències personals, sexualitat... Aquest format va sorgir fruit de les diverses necessitats i maneres de participar de les dones que formaven el col·lectiu aquells anys. Per altra banda, alguns pares van trobar-se per cuidar a les txikis el dia de la vaga. Val a dir que, durant els diversos anys, aquesta participació ha sigut molt més nombrosa per part de les dones del col·lectiu que per part dels homes, en les seves diferents formes de participació.

- Arran d'aquesta convocatòria es va veure la necessitat, perquè hi havia ganes, de fer un grup de Whatsapp no mixt, anomenat "Pinya feminista", des d'on organitzar-nos per convocatòries com aquesta. Des de llavors, aquest és un espai que, a més de servir-nos per organitzar-nos el dia de la vaga, ens serveix per compartir articles, notícies, convocatòries, vídeos, sobre feminismes.

Qui forma el col·lectiu adult?

Amb la perspectiva dels anys d'existència d'aquest col·lectiu, podem dir que la participació en el col·lectiu és majoritàriament de mares. Així que un nombre molt alt dels membres que formen part de les assemblees, comissions, recollides a diàriament de les txikis, etc., són dones.

Així doncs, sovint ens hem trobat amb dificultats i dilemes per com abordar de forma sostenible i justa la situació a determinats nuclis familiars, ja siguin formats per un sol membre (la gran majoria de vegades dones, en la nostra experiència) o formats per dos membres, però dels quals un és absent (la gran majoria de vegades homes, segons la nostra experiència). Una de les mesures que s'han posat en pràctica ha sigut la vinculació de dos nuclis familiars en aquesta situació perquè puguin donar-se suport en les tasques que s'assignen per nucli familiar i repartir-se-les, com per exemple, torns de cuina, neteges, preparar tapes per autogestions, etc. Així i tot, és un tema amb què no estem prou satisfetes i el debat sorgeix periòdicament, amb la idea de buscar noves maneres per fer aquesta realitat més justa col·lectivament.

Un altre aspecte destacable és el fet que la gran majoria de famílies que han participat al llarg dels anys en el col·lectiu han estat famílies heterosexuals. Tot just els darrers anys, s'han incorporat un parell de famílies formades per dues mares. No ens sentim conformes amb aquesta situació, tot i que és la realitat que vivim.

Alguns reptes i temes pendents

- Ens arriben lectures i experiències de companyes que estan vivint la criança des de la fluïdesa de gènere. Són experiències en què ens agradaria aprofundir i poder reflexionar col·lectivament, per tal d'inspirar-nos i incorporar al projecte maneres de fer amb què ens puguem sentir afins, així com explorar maneres creatives i pròpies de fer, entenent que no existeix una d'única.

- Som conscients que actualment no tenim un consens sobre com acompanyar un procés de transició de gènere o una expressió de gènere fluida. Tot i que el tema ha sorgit en diverses ocasions, no li hem dedicat prou espai per aprofundir i generar un consens en qüestions específiques. En aquest sentit, veiem que dins del grup d'acompanyants sí que existeix aquest consens, però que no hem tingut el temps de fer el procés amb tot el col·lectiu. Creiem molt important fer aquest debat i definir unes línies orientatives de com voldríem acompanyar aquests processos des de la Pinya i a casa. Per tal que, quan es donin aquestes situacions, puguem disposar d'una orientació de com volem acompanyar-lo, amb una base decidida prèviament des d'una reflexió profunda.